

מדינת ישראל
הכנסת

ר.ט.

מס' 36/ד
מיטיבת הוועדה לחינוך ותרבות, שנתקיימה ביום ד'
כד' בטבת תשט"ו (16.2.55) בטעה 9.00

נוכחים:

- גב' ס. פרסיץ - היו"ר
- א. רזיאל-נאור
- ד. נצר
- ר. צברי
- א. כלסון
- י. סמילנסקי
- א. ברמן
- ט. י. רוזנברג

מנומנים:

- ד"ר אבידור - מנהל משרד החינוך והתרבות
- מר טריד - סגן מנהל משרד החינוך והתרבות
- גב' ססנר - היועצת המשפטית של משרד החינוך

סדר-היום:

- א. טונות
- ב. הדיון בענין בת"ס לנערים עובדים.

היו"ר ט. פרסיץ:

אני פותחת את הישיבה.

ברצוני להזכיר לחברי הוועדה, כי לפי בקשת סיעת מפא"י החלטנו לדחות לכבוע הבא את הדיון ב"חוק בן-אשר".

קבלתי מכתב ממרכז המורים בענין סו' בטבת (קוראת את המכתב). ברשותכם אני חפצה לענות להם: א) לסלוח להם העתק מהחלטתנו; ב) להודיע להם שלא שמענו אינפורמציה חד-צדדית מנציגי משרד החנוך, אלא שקראנו את המודעה של מרכז המורים בעתון.

אתמול הצעתי למספר חברות וחברים להזמין את הגב' קרנד ולטמוע ממנה הרצאה על בתי-הספר הכפריים בהודו. אני חושבת שעלינו לעשות זאת לא במסגרת ישיבותינו הרגילות, אלא פעם אחת"צ ב-5 על כוס תה. דברתי אתמול עם סר החינוך וטאלתי אותו אם הוא ירצה להזמין מטעם המשרד, או שאנחנו נעשה זאת, והוא צריך להשיב לי על כך. אני בינתיים התקשרתי עם הגב' קרנד, והיא מוכנה להופיע בין ה-24-26 לחדש. מכיוון טאלה הם הימים של סוף הטבוע, אני התקשר אליה שנית ואבקשה להופיע ב-28 בשבוע או ה-1 במרץ.

חבר-הכנסת סמילנסקי הציע כי נשמע סקירה מפי מר עקיבא עצמון, אשר עזב עתה במשרד העבודה, ואשר בקר בזמן האחרון בכמה ארצות והתעניין בייסות החינוך המקצועי הטונות. אני מציעה שנשמע אותו ביום ג' הבא - 22.2.55.

אנו עוברים לסדר-היום - המסך הדיון בענין בתי-ספר לנערים עובדים. בקטתי מד"ר אבידור להמציא לנו את המלצות הועדה לנחמחה לבדוק את הבעייה הזאת, והוא המציא לי העתק אחד. המלצות אלה תצורפנה לפרוטוקול, כל טחובאנה לידיעת כל חברי הוועדה. אנו נמשיך עתה בטאלות, ואח"כ יענה עליהן מר טריד, ואולי גם ד"ר אבידור יעיר הערותיו.

ג. צברי:

אין ספק בבעיית היסוד בכל טטח החנוך של הנוער העובד היא בעיית החומר האנושי הנא לבית-הספר הללו. אנו קוונו טעם התימת חוק לימוד חובה תעלם התופעה של נערים הלומדים בבתי-ספר ערב, מלבד ילדי העולים החדשים לא קבלו חנוך יסודי. אולם בעייה זו לא נעלמה, וזה מביא אותנו לידי השאלה - מה הם הגורמים לכך? פה אני מגיעה לבעיית הרחבת והגדלת המועדונים לליד בתי-הספר. חושבנני טבעיית נטירת הילדים מבתי-הספר לא תפתר אם לא נרחיב את מסגרת המועדונים. רוב הילדים האלה הם גם בעלי רמה טכליית למטה מבינונית, דבר אשר מביא אותנו גם לבעיית ההטאות, טגם עליה נצטרך לדון ביסודיות. ילדים אלה זקוקים לתכנית למודים מיוחדת, קלה יותר ומחאימה לחפטיהם. יש להקים כתות מיוחדות לילדים אלה כדי טיוכלו ללמוד ולטיים את בתי הספר היסודיים ולא יצטרכו לנטור. לאחר מכן הם יכולים ללמוד מקצוע, ואינם חייבים ללכת לבתי-ספר לנערים עובדים.

מדוע הוחלט על 17 שעות הוראה בלבד לבית-ספר לנערים עובדים? דומני טחייבים לשנות זאת. לפני קום המדינה למדו 17 שעות בטבוע ואח"כ קצצו.

נקבע טיום אחד בטבוע אין לומדים, וזאת כדי לתת לילדים העובדים אפשרות להתכדר, ללכת לקולנוע, להצגה וכד'. אולם אני בקרתי בבתי-ספר ערב וראיתי כי לא כל הילדים יכולים או הולכים למקומות אלה ואין להם מה לעשות בערב החפטי הזה. הם מרגישים עצמם בודדים ומקופחים. וחושבנני טאילו היה קיים ליד כל בית-ספר מועדון טהילד יכול לבוא אליו לא בטעות הלמודי, היה זה ממלא הרבה מהריקנות המטחרת בלבנות הנערים האלה, טיט לדאוג להם גם לקצת בידור, להחזיר להם מעט מעט מילדותם טקופחה.

יטנם נערים הרוצים ללמוד, במסיומים את בתי הספר היסודיים לנערים עובדים ורוצים להמטיך ללמוד. אני חושבת טצריכים להמצא טכומים מקרן טטפנדיות זו או אחרת של מסרד החנוך למען תת עזרה לנערים אלה, טהם זכאים לה לא פחות מהילדים הלומדים בבתי הספר היסודיים בבקר, ואטר להם עוזרים להמטיך בלמודיהם.

עלינו לזכור כי נערים ונערות עובדים אלה הם אשר נזרקים לראטונה מן העבודה בטעה חוסר-עבודה, ויחכן טהם אפילו באים רעבים לבית-הספר. אין לדרוש מהם טירכטו לעצמם את הספרים ומכטירי הלמוד, ויט לספק להם אותם חינם.

אני מבקשת טכל חכרי הוועדה לקבלו את המלצות הוועדה המיוחדת טטטפלה בבעיית בתי ספר לנערים עובדים.

י. סמי לנסקי:

בבתי-הספר לנ.ע. יטנם כ-11 אלף תלמידים, וההדגטה היא על "כ"; המספרים האלה הם גמיטיים למדי ובטעה טלוחצים על נותן המספרים הרי הטמתחילים לרדת ולהטנות במקצת. זוהי התוצאה של העובדה, אנו לא מצאנו את הדרך להכניס בבתי"ס אלה את רוח החיים ההולמת את מטרותו. הוא אינו בי"ס חי, ודבר זה מתכטא בכמה וכמה טמים טעליהם אני רוצה לעמוד.

כמובן טתמיד רצויים מודים טובים, אבל בדרך כלל מצויים מודים בינוניים. מורה בינוני יכול לתת יותר כטהוא עובד בטיטה ובמטגרת מתאימים ויכול לתת פחות בתנאים בלתי מתאימים. אבל יחכן טב. דה טהמודים בבתי"ס אלה אינם הטובים טבמודים, אז גם המעט טהם יכולים לתרום אינו ניתן כהלכה, וזה מוריד וטוב עוטה את בי"ס הזה ללא חי. הוא צריך להיות "מרכז נעורים". זה מטיל עליו חובה קטה, חובת מטנה, טאין דומה תלמיד. כזה לתלמיד כבי"ס בקר הנא לביה"ס ממטתו רענן ומתחיל ללמוד. ולי נראה טאנו לא מצאנו עד עתה את הדרך הנכונה להקמת בתי"ס אלה על היסודות הנכונים. והטאלה נעיות רצינית עוד יותר כטאנו מגיעים לא לערים, אלא לייטובי העולים ולמעברות. טם לכאורה נראה כאילו הנערים ירצו לבוא. כטבי"ס הוא טוב יונה כל הנכונות לבקר בו, כי אין להם לעשות דבר טוב מזה. הנוער היה בא לטה אילו ביה"ס היה נותן לו מינימום מסויים והוא אינו בעל תביעות מופרזות. בעיר, הנוער היוצא לעבודה כמבוגר וחייב

לפרנס, מבקש בחיים ולאחר העבודה, מה המבוגר מחפש בהם, אולם במקומות הקטנים דבר זה אינו קיים, ונטאלת השאלה אם ביה"ס לא צריך להיות מלכתחילה בנוי במקומות אלה אחרת. אני חושב שהוא צריך להיות מרכז של נוער, מרכז גדול ככל האפשר, שיכיל בתוכו צורה של מפעלים לנוער - מועדון, אסטרות לימוד מקצוע, לבלוי, אולי גם למסעדה, וכיוון שהוא בא לשם הוא גם ילמד.

אנו חייבים השנה או לקראת שנת התקציב הבאה לעשות כמה נסיונות כדי להחיות את בתי הספר לנערים עובדים, נסיונות זוויה בפנות זוויות, ולראות מה הן הוצאות. עלינו לקחת מספר מורים טובים ויסקדיטו את כל מרצם לעבודה זו; יחכן שלא בעיית המורים היא המכרעת, יתכן כי צורך בננוי השיטה. אני מציע שהוועדה כולה תקבל החלטה על הצורך במספר נסיונות זווים בפינות זוויות של הארץ, כדי למצוא את הדרכים הנכונות. אחרת הכסף המוצא הוא כרכה לבטלה ואת 11 אלף הילדים האלה יש לרשום ככאלה אשר אינם מקבלים חינוך נוסף ולא כמבקרים בבתי-ספר.

היו"ר ר.ט. פרסיץ:
אני רוצה להרחיב את הצעתו של חבר-הכנסת סמילנסקי. אני מציעה שיערך סקר, מי הם הילדי אשר תוך 6 השנים האחרונות נטרו מבתי-הספר היסודיים, ולמה.

צדק חבר-הכנסת סמילנסקי בהצעתו להפוך את בתי-הספר ביחוד בילוכי העולים ובכפרים למרכזי נוער. אני רואה חופעות אלה בבתי ארצות - אוסטריות וצרפת ולפני 5 שנים גם באיטליה. אלה היו מפעלים גדולים ועצומים. החינוך שניתן שם היה בעיקר חזותי-מיעתי, והיו אסטריות בידור, מחקים, לימוד מקצוע, אסטרות לקבל ארוחות ועוד. חוטבתי טאנו חייבים לנקוט בדרך זו, כי אחרת הרי - כפי שאמר חבר-הכנסת סמילנסקי - אני רואה את התקציב הזה ככרכה לבטלה, ואילו היינו משתמשים בו בטביל חנוך מטלים ליד בתי-הספר ובטביל מועדונים, היינו מגיעים למטרה.

מר טריד:
גב' פרסיץ אמרה כי הסכומים של 700-800 אלף ל"י הם כרכה לבטלה. אני לא הייתי אומר זאת מתוך החלטיות כזאת. נכון שאם אומרים 11 אלף נערים, הרי הבקור אינו סדיר ואיננו מרוצים ממנו, ואנו בטוחים שיטנם נערים רבים אשר אינם מגיעים לביה"ס הזה. על כך איני חולק.

היו"ר ר.ט. פרסיץ:
בסקירה של מוסד טולד יטנו פרק מעניין על בתי-ספר לנערים עובדים, והם מוכיחים שם על-ידי הדגמות מהו לאמיתו של דבר המספר של 11 אלף.

מר טריד:
אני יודע זאת, ואני רק אומר שאם מתוך 11 אלף לומדים באופן סדיר 6-7 אלפים, ההוצאה היא כדאית. אינני שולל כל מה שצריך לתקן.

היו"ר ר.ט. פרסיץ:
אצלנו מדברים על כך שלמורים אסור לכהן בבתי מדרות, בעוד טיט להם אפילו שלום. רוב המורים נותנים טעורים פרטיים ומקבלים סכומים די נכבדים עבור זה, ונוסף לזה מלמדים גם בטעורי ערב ובאולפנים וכו'. ואם יכולים לחזור לעצמכם מה התועלת שהם יכולים להביא לבתי-ספר אלה כשהם באים עיפים לעבודה, לאחר יום עבודה מייגע.

מר טריד:
נטאלתי על-ידי הגב' פרסיץ, האם תל טיפור לגבי השנים הקודמות. לא אוכל לומר זאת, אלא רק דבר אחד - שהניפות שהיה קיים לפני כמה שנים אינן קיימות עוד. בתי-הספר, כמדה שיטנם, הם יותר מגובטים, ויש בהם כבר חלמידים בעלי השכלה של 3-4 שנים וגם זה מטפיע לטובה. היתה תקופה שדברו על 15-16 אלף נערים, אולם אם אנו מדברים היום על 11 אלף יחד עם המוסדות הסגורים, הרי אין פירוטו של דבר שחלה ירידה, אלא חל גיבוס יחד וזהירות יחד במחירים.

עוד אדבר במיוחד על המזיגה בין החנוך המטלים לבין כתי-הספר לנערים עובדים.

חבר-הכנסת כלפון טאל, מה גורל ההמלצות של הוועדה לטיפול בענין כתי-ספר לנערים עובדים. אחם תקבלו את ההמלצות, וחראו מה הזגטם ומה לא, ואח"כ עוד נוכל לטוחח על כך.

אשר לקציני בקור, היחה תקופה שנסינו ללכת בדרך זו, אולם הפסקנו. איננו רואים אותה כיעילה, אלא אם נעסיק עשרות רבות של קציני בקור, על פני כל הטטח. אם נעשה זאת בממדים מצומצמים, לא יביא הדבר תועלת, ואיננו רואים זאת כטיטה היעילה. לדעתי, גם מספר הטעות אינו מהווה את הבעיה העקריה. ישנה גמישות אצלנו כמובן זה, ואם נראה סאי אפשר להסחרר במספר טעות זה ויש להגדיל ל-12 - 13 טעות - נעשה זאת.

חבר-הכנסת כלפון טאל אם הרטויות המקומיות מטחפתות בתקציב כתי-ספר אלה. ובכך, דיגט כדוין כתי ספר יסודיים בטטח זה, וגם הם מחלקים לכתי ספר מוחזקים ומוקצבים.

הטאלות טעורר חבר-הכנסת סמי-לנסקי אלה הן באמת הטאלות העקריות והיסודיות, ונכון טאנו צריכים לבדוק ולחזור ולבדוק ולעטות נסיונות כיצב להפוך את כיה"ט לנ.ע. למוסד חי. כל ההצעות שהוטטעו כאן תובאנה לידיעת האנטיים המטפלים, בדבר במטרדנו וודאי ייעטו נסיונות טונים כדי לתקן את המצב הקיים. יש לנסות במקומות טונים ובצורות טונות, כי אין דומה עיר לכפר, ואין דומה י-וב עולים למעברה. בכל מקום טונים התנאים לגמרי.

כמו בכתי-ספק בקר כך גם בכתי-ספר ערב בעייה המורים היא בעייה קטה ביותר. לא קל לגיים חבר מורים טוב לכתי ספר אלה. יטנם גם מקומות טבהם אין לנו ברירה, והמורה טנטלח למוטב עולים מסוויים ללמד כביה-ספר בקר מלמד גם כביה-ספר ערב באותו מקום. כמובן טכטופו טל דבר נצטרך גם לגבט את התכנית ואנו מנסיים עכטיו להוציא תכנית למוזים לנטיין. נצטרך למצוא אנטיים טיחמטרו גם לטאלת דרכי ההוראה בכתי-ספר אלה ולפעול גם לעזרת המורים. אולם זה תהליך לא פטוט. אנו חטבנו כי כתי-ספר אלה, כטיוקמו והלמודים בהם יהיו חנט, יהיו מלאים תלמידים, אבל אין המצב כך.

אשר לסקר טהזכירה הגב' פרטיץ, הרי זה דבר קטה ביותר. עצם מציאת הילדים האלה היא בעייה טקטה יהיה להתגבר עליה. אני יכול לומר, למטל, כי בתל-אביב כמעט טאין נטיירה, וטם יטנו ריטום טל 99,9%, כפי טמטרו לי ובקור סדיר ביותר. אבל לא כן המצב במקומות אחרים. קל יותר לפתור את הטאלה בערים הגדולות, אבל אין ייעשה הדבר במעברות? יש גם רטויות חינוך מקומיות סעדיין בלתי מסודרות, מבחינת ניהול כרטיסיה מדוייקת ומעודכנת, אם כי יטנו חוק המחייב זאת, אבל הוא אינו מבוצע. קטה גם לעקוב אחר הילדים העובדים ממקום מגוריים אחד למטנהו ואנו מחטטים עתה דרך כיצד לעקוב אחריהם. הוצאו תקנות מסויימות בענין זה, ונראה אין תפעלנה. על כל פנים, חוטבני טאם נעטוך את הסקר הזה, הוא יהיה מקוטע ולא טלט.

נטאלתי אם יש לנו מספרים כמה נערים בגיל ביה-הספר היסודי תכיא העליה. נמטרו לנו על-ידי הטוכנות היהודיות מספרים טל 1.000 ילדים בחדט במטך 10 החדטים הבאים ובודאי יהיו גם 200-300 בני נוער לחדט ויבוא נוער כזה אשר אינו יודע מלה אחת עברית, אם גם גמר בני"ט יסודי, והם יהיו חייבי למוד. בעיית המורים תהיה קטה ט יותר. אנו צריכים עכטיו לטלוח מורים לחכל לכיכ, וכבר אין לנו. אנו יוטביטעטה ומטכטים עצה ומחפטיט דרך, ובקרוב נודיע לכט מה התלטנו בענין זה, וודאי טאלה זו תעמוד לדיון גם בוועדת החנוך, כי היא בעיה לא פטוטטה.

אני התרטמתי מדברי חברת-הכנסת צברי, כי דעתה היא טהמועדון הוא טריז בפני נטיירה, יש ערך רב למועדון, אבל אין צורך להפריז. יש צורך בו, אבל אין לתלות בו את כלל התקוות. חוטבני טביחט להטארות יהיה עכטיו צורך להמריץ את הרטויות החינוך המקומיות לארגן קבוצות למוד טל ילדים מפגרים כחוף ביה"ט וכד'. הכחות המיוחדות, לדעתי, הן "אליה וקץ בה" ראטייה, יטנם הורים המאטימים את המנהלים ואת המורים בהפלייה גזעית, אם

במקרה בכחות המיוחדות רב מספר בני עדות המזרח וקטן יותר בני העדה האטונזית. נ"ת, אל לנו לשכוח את הפדיעה שעלולה לפגוע בנפשו של ילד העובדה שהוא מועבר לכתב המיוחדת למסגרים, ואינני יודע אם זה כדאי. זה יכול לפעמים להרוס, הרבה יותר מאשר לעזור.

ד. נצרי:

מסדר הסעד הודיע בטם מסרד החנוך, כי 10% מהילדים הם מסגרים, ממס על סף הגבול.

מך טריד:

עדיין לא בדקנו את הדברים וגם הבדיקות עדיין אינן תורה מסיני. צריך קודם לקבוע

מה נקרא "פיגור".

א. כלפון:

גם אני אינני חסיד של כחות מיוחדות, אבל חוטבני טיס לעשות מאמצים כדי להקים מועדונים ולעזור לילדים המסגרים בלמודיהם במסגרת מועדונים אלה.

ר. צברי:

אני חוטבת טיס לנקוט בפעולת הסברה בין ההורים, וזה יועיל בהרבה. אינני אומרת בהחלטיות טרבר זה או דבר אחד יפתור את כל הבעיות, יש לנסות את כל הדרכים.

ד"ר אנדור:

ברצוני להתיחס בעיקר לדברי חבר-הכנסת סמילנסקי. אני מסכים להנחה אחת יסודית בדבריו - לא מצאנו את הדרך הנכונה לשתרון הבעיה החממה של נערים עובדים בגיל 14-18, ולא רק אנו מתחבטים בזה, אלא בעייה זו קיימת בכל העולם. ואם בכל אחד מטטחי החנוך מתחדשות הלכות, מתחדשות תורות, יש המאמינים כי זו הדרך הנכונה ויש המאמינים באחרת, הרי בבעייה זו של הנערים העובדים אין עוד הלכות פסוקות. מכל הארצות הגדילה לעשות בזמננו זה אנגליה. היא מוציאה סכומים עצומים על חנוכים של הנערים העובדים, בונה מרכזי נוער ומועדונים טאפטר למצוא טם הכל, ככל אטר האבה הנפט, ובכל זאת אחרי הכל יטנה נסירה. בכפרים מצליחים מפעלים אלה יותר - בערים פחות. הנסירה של הנערים מגיעה תוך 6 חדשים ל-75%. יש גם בארה"ב בדנבר סולורדו מפעל לדוגמה מסוג זה, ובכל זאת גם טם קיימת בעיית הנסירה. ולכן אסור לנו לומר, טאצלנו יטנה אטליה, טאצלנו יטנו בזבוז והסכומים הם ברכה לבטלה. מסכים אני טיס להכניס לבתי ספר ערב אצלנו יותר מאטר יש בהם, אבל אי אפטר לא למצוא בהם כל דבר חיובי. אני גם לא הייתי מסתמך על הדו"חות של מוסד סולד, המטפל רק בבתי-ספר לנערים עובדים במעברות, ואפילו לא על מסקנות הועדה המיוחדת שנחמנתה לענין זה.

רבותי, כאטר אומרים: 11 אלף, ואיפהכל

האחרים, הרי אני אומר כי אני מתפלל על מספר זה של 11 אלף הבאים. כי לאן הם באים? לבנינים לא מתאימים, ציוד לא מתאים, והעקר - המורים. לא רק של-90% מהמורים זוהי עבודה נוספת, אלא גם 10% הנוספים הם סטודנטים או אנשים טרואים בעבודתם דבר של ארעי, של פרנסה נוספת ותו לא. אמנם יש כאלה מבין הסטודנטים ומבין המורים המקדישים מרץ רב ויזמה, אבל הם מעטים. ובכל זאת הילדים מבקרים, רוצים ללמוד ולומדים.

ואטר לנסיונות, הרי אין לי ספק טאם נקח

2-3 מורים טובים לבית-ספר אחד, הרי הנסיון יצליח, אבל מזה לא יצא דבר, כי אין לנו כל אפטרות להקדיש אך ורק מורים טובים, ואפילו לא בינוניים.

יש טאני חוטב, כי חוק לימוד חובה לנערים

עובדים טעון חקון מעקרו, היות ואינו מקנה לנו את הזכות לחייב נערים עובדים ללמוד, אלא זוהי זכותם, אם הם רוצים בכך.

יש צורך לעשות נסיונות, ואנו נעשה אותם,

אבל תקציבנו מזגבל וגם הנסיונות יהיו מוגבלים. אנו, כמטרד ממסלתי, איננו יכולים להתעלב מהחובה האלמנטרית להקנות לימוד לכל אלה הבאים, או לאלה טאנו יכולים להביא לבתי-הספר יש לעשות נסיונות, ויש לחסוב גם על דרכים אחרות בהן לא נקטו בארצות אחרות, כי לנו יש תנאים אחרים, הכרת וחוסר סבלנות מוצדק.

ר.ט.

וישנה בעינינו נוספת בה אנו מתלבטים והיא
חוסר באנטים אשר יתנו כל מחשבתם ומרצם לענין זה. אנטים בעלי מחשבה,
בעלי מעוף, בעלי יזמה. אנו מחפשים אנשים אלה, ונקוה שנמצאם. בכל סטח
של חינוך יש לנו אנטים - לא מספיק אבל ישנם, אולם בסטח זה עדיין לא
נמצאו.

אל לנו לשכוח כי יש לנו בארץ נכס אחד יקר
שאיננו מכיר כמוהו בכל מדינה אחרת - הנוער בעצמו רוצה ללמוד. ואם
יש לנו מספר זה של 11 אלף חלמידים, הרי איננו מתברך סוזהי פעולתם של
המורים, או של המפקחים, אלא הרצון העז לדעת וללמוד. ואם גם ישנה
נסירה, ואם היא תגיע גם ל-50% במוסדות שאינם טובים, הרי איננו רואה
זאת כדבר נורא. על כל פנים, כיון שהחברתנו בנוער מסוג זה, הרוצה ללמוד,
אנו מצויים להמשיך גם בנסויים וגם בטיפורים. ובאמת לקראת השנה הבאה
אנו רוצים להכין תכניות למוד, ספרי למוד, וגם לטפר קצח את טכונם
ל בתי-ספר אלה. בעיקר ביטובי עולים המזיגה של טעוים עם מועדון,
עם גדנ"ע ועוד - תתרום תרומה גדולה, ומוכרתים לנסות הכל.

אני נועלת את היטיבה.

היו"ר ט. פרסיץ:

היטיבה ננעלה בטעה 10.45.

המלצות הועדה לחקירת בתי-הספר לנערים עובדים

א. (1) עם קום המדינה הועמדנו לרגל העליה המוגברת בפני בעיה חמורה של אלפים רבים של נערים ונערות עובדים בני 14-17 חסרי הסכלה יהודית וכללית. הועדה רואה צורך דחוף בפתרון בעיה זו ועל המדינה לעטות מאמצים גדולים כדי להביא לספסל הלימודים נוער זה. הועדה סבורה שיש לגשת מיד למבצע מקיף כי כל יום העובר ללא פעולה מספקת, גורם לכך שמאות רבות של נערים שיגיעו לגיל 18 בקרוב יצאו ממסגרת חובת הלימוד ובהיותם מחוסי הסכלה מינימלית ונטולי חנוך אזרחי, עלולים להיות בעיה חמורה לצבור.

(2) לדעת המדור לבת"ס לנ.ע. יש להעריך את מספר הנ.ע. גילאי 14-17 חייבי החוק ב-30,000, לדעת אחרים מגיע המספר ל-40,000. לא עלה בידו הועדה לקבוע את מספרם המדויק של הנ"ל, כי לא נעשה עד כה מאמץ מספיק לאסוף החומר הסטטיסטי הדרוש.

בטנה"ל חטי"ג נרשמו לבתה"ס לנ.ע. כ-15,000 נ.ע.; הועדה לא הצליחה לקבוע מה היה מספרם של החלמידים שלמדו בפועל וברצות המניחה את הדעת סת"ס אלה. דעות העדים שהופיעו בפני הועדה היו חלוקות בענין זה, וההכדלים במספרים היו גדולים. חברי הועדה טבקרו בבתה"ס בזמנים שונים ובמקומות שונים בארץ מצאו כתות במספר תלמידים נוכחים בסעודים קטן בהרבה מהרטומים ביומן. לדברי אחד העדים קרו מקרים שכתות חדלו להקיים מבלי שידיעה על כך הגיע בעוד מועד לפקוח או להנהלת המדור. לדעת הועדה לא עלה הבקור הממוצע על 50% מהתלמידים הרטומים.

מספר בתה"ס לנ.ע. גדל בהרבה והרשת שהקיפה בטנת חטי"א כ-6000 חלמידים הצליחה להגיע בטנת חטי"ג ל-15,000 תלמידים רטומים. מצד האנשים הממונים על המפעל נעשו מאמצים גדולים וכנ"ל כדי לבצע את המסימה הגדולה והקטה שהוטלה עליהם, אולם לא הצלחנו למרות זאת להקיף את כל הנוער החייב בלימוד או את רובו וכן לא נמצאו דרכים להבטיח בקור סדיר ומתמיד בבת"ס של אותם הנערים שנרשמו בבתה"ס. לדעת הועדה נעוצים הגורמים למצב זה בעובדות הבאות:

א. סדרי הלימודים ותכניהם שלא הלמו את ההתפתחות ואת צרכיו הנפשיים של נוער זה.

ב. מחסור במורים מתאימים המטוגלים לעבוד בסקטור זה של החנוך.

ג. קיומם של בת"ס קטנים (ומכאן - בלתי יעילים).

ד. חנאי הטיכון הקטים של בתה"ס וחורר ציוד מינימלי דרוש.

ה. יחסם האדיש של חלק מהרטויות המקומיות, של נותני העבודה ועף חוסר אהדה פרי חסר הכנה של הצבור הרחב לחשיבותו המדינית והחברתית הרבה של המפעל.

ו. העדר תאום מכוון עם הרשויות המקומיות ומכאן לקויים מסויימים בארגונו של המפעל.

ז. אי פרוסם תקנה המחייבת את נותני העבודה לשחרר את הנערים מעבודתם בטעה קבועה.

ח. מצבם הכלכלי הקטה של רבים מהורי החלמידים ביחוד במעברות ובטכונים עולים וכן אילופי מקום המגורים של עולים חדשים שעברו ממעברות וממחנות לטכונים קבע.

(3) הועדה מציעה לערוך מיד סקר למען קביעת מספרם של הנערים והנערות שלא גמבו בי"ס יסודי. סקר זה עשוי לספק חומר הכרחי לתכנון יעיל של העבודה ויכונים יותר יעילות בהוצאות.

(4) נטמנו בועדה דעות על צרך בהכנסת תקונים מסויימים בחוק לאור הנסיבות שנצטבר. הועדה סבורה שיש להעביר את ההצעות שהוטמנו והרצופות פה לחוות דעתו של היועץ המספטי.

הועדה סבורה שטובת המדינה חובעת להרחיב סלב אחר סלב את החוק על כלל הנערים בני 14-17 שאינם לומדים.

(5) הועדה ממליצה על הידוק הקטרים עם לשכות העבודה של הנערים העובדים ועם נותני העבודה ולטאוף להבטחת חוף פעולתם המלא להכוונת הנערים העובדים לבתה"ס.

6) הועדה סבורה שיש לארגן פעולת הסברה מקיפה ומחמדת (בעזרת העתונות, הרדיו, הקולנוע וצנורות אחרים), כדי להביא להכרת הצבור הרחב את חשיבותה של הכעיה וליצור ע"י כך אורירה כללית של אהדה והכנה למפעל ונכונות לסייע לבצועו.

הועדה סבורה שיש לפנות למנהלים ומורים בבתי"ס היסודיים ולחייבם בפעולת הסברה בין החלמידים בני 14-17 העוזבים את בתי"ס היסודיים מכלי לסיים את חוק למודיהם, לטעם הכוונתם לבתי"ס לנ.ע.; על הכטויות המקומיות לדאוג לכך שנערים אלה ימשיכו את למודיהם בבתי"ס לנ.ע.

7) הועדה ממליצה על גיוס תנצעות הנוער, ארגוני פועלים וחלפידים בתי"ס הגבוהים ובתי-המדרש למורים, ארגון נסים, לפעולת הסברה רחבה בחוגי הנוער העובד והזריהם כדי להביא לידיעתם את חכנו וערכו של החוק, את חשיבות הלמודים והתועלת האיטית הרבה שהם עשויים להפיק מהם.

8) הועדה מציעה להקים מועצה צבורית שתעמוד לימין המסדר בענין זה וחסייע להגטמת המפעל.

9) הועדה סבורה שאם כי יש להשתמש בכל האמצעים הנ"ל הרי הדרך העקריית לפתרון הכעיה היא בארגונו היעיל של ביה"ס, במבנהו, התקפו, בסדריו המנהלתיים, בחכניות הלמודים שתתאים לצרכינ הממטיים של הנוער העובד ונכונותם של חיי החברה שיוגזגו במוסדות האלה ופטיב חכרתם של המורים והמחנכים שייעמדו לרשות המפעל.

10) הועדה סבורה שתכליתו הראשית של ביה"ס לנ.ע. היא, מתן הסכלה אלמנטרית לנוער (קו"כ, חשבון, אלמנטים של הסכלה יהודית וכללית וחנוך לאזרחות). מן ההכרח שהלמודים אצאאל יתנהלו בקטר הדוק להכרתם המקצועית של הנערים. מן הנכון להקדיש גם טעות למוד מיוחדות להסחלמותו המקצועית של הנוער להלכה ולמעשה.

11) הועדה דנה בהרחבה בשאלה כמה ימים וכמה טעות בסבועים להעסיק את הנער בבתי"ס והגיעה למסקנות אלה:
א. נכר יש לקיים 4 ימי למוד חובה, 3 טעורים בכל יום.
ב. ביחס לעיר נתחלקו הדעות. נתגבשו שתי הצעות:
1. לנהוג בעיר כמו בכפר.
2. לקיים בעיר 3 ימי למוד בלבד, בכ"א מהם 3 טעורים.
בכל אחת משתי הצעות אלה, תמך מספר טווח של חברי הועדה.
ג. יש להקדיש מן הזמן הנ"ל 1/3 להסחלמות מקצועית.

12) הועדה סבורה שיש לקיים על-יד ביה"ס מועדון מרוהט ומצוייר כהלכה, בו יוכל הנער לבלות את טעותיו הפנויות בפעולות, חוגים, מסבות וכו'.

13) הועדה סבורה שבקביעת חכניותיהם של בתי"ס לנ.ע. יש לנהוג בגמירות רכה, להתאים לסביבתם של החלמידים (בי"ס בכפר, בי"ס בעיר) בכל הנוגע בזמן הלמוד, ימי הלמוד בסבוע, חדשי הלמוד וחדשי התופט.

14) הועדה סבורה שתכנית הלמודים וטעות ההוראה הנחוגות כיום בבתי"ס לנ.ע. טהן לרוב אלו של בתי"ס היסודיים, אינן מתאימות לבתי"ס אלה מטום טאינה הולמת את הגיל, את נסיון החיים, את הצרכים הממטיים ואת טטחי התענינותם של נ.ע.; לפיכך סבורה הועדה שיש למנות מיד ועדות מומחים לטעם עבוד חכניות למורים מיוחדות לביה"ס לנערים עובדים על טפוסים שונים, ועדות אלה תמלצנה גם על דרכי הוראה וטיעות למוד מיוחדות שיש להנהיגן בבתי"ס אלה.

כך סבורה הועדה לספרי הלמוד הנהוגים בבתי"ס לנ.ע. שהם לרוב זהים עם ספרי למוד הנהוגים בבתי"ס היסודיים, אינם מתאימים למטרתם. מן ההכרח לחבר תוך זמן קצר ספרי למוד מיוחדים מותאמים לתכנית הלמודים המיוחדת מזה ולדרגת התפתחותם הטכלית הטבעית של הנערים מזה.

15) הועדה סבורה שיש להעדיף בתי"ס גדולים מרכזיים על בתי"ס קטנים. (יוצאים מן הכלל טכונות ויטובי עולים מרוחקים). בתי"ס כאלה יאפסרו גוון חכניה הלמוד, מיון החלמידים בהתאם לגילו, דרגת התפתחותו ומקצועו של הנער וכן יאפסרו פיתוח חיים חברתיים ראויים לשמם. יש לבחון את האפשרות לקיים גם כמעברות וככפרים מוסדות מרכזיים מטותפים לכמה יסובים קרובים. אולם בכל מקום יש להבטיח אפשרויות תחבורה נוחות.

16) בכל מקום שקיימת אפשרות לכך, יש למסור לבתי"ס לנ.ע. בנינים מיוחדים, חלקי בנינים, או לפחות חדרים מיוחדים, סכונם של בתי"ס בקר וכה"ס ערב בבנינים מסותפים גורם קטנים ונזקים לשני המוסדות גם יחד ובחוד לבתי"ס לנ.ע.

17) הוועדה מציינת כי ברור המקומות אינן עומדים לרשותם של בתי"ס לנ.ע. מכטי"ר הלימוד של בקר. עיפותם של הלומדים בבתי"ס לנ.ע. יעזרו לימוד המאוחרות, מחייבים לימוד במכטי"ר לימוד חזונית-סמיתיים (חמונות, מפות וכד') במידה רבה יותר מאשר בתי"ס בקר. לדעת הוועדה יש לדאוג למכטי"ר לימוד אלה יעמדו לרשותם של בתי"ס לנ.ע. כן יש להעמיד לרשותם של בתי"ס אלה את חרי המלאכה וההתעמלות הקיימים בבתי"ס של בקר.

18) לטעם מניעת סכסוכים רצוי לקבוע גם לבתי"ס אלה תקציב מסוים לחיקון גמלים ונזקים הנגרמים לרהוט ולציווד.

19) הוועדה סבורה שבפני המורה והמדריך העובד בבתי"ס לנ.ע. עומדות בעיות פדגוגיות מיוחדות המפוררות בקשר עם גילו, התפתחותו הטכנית, תוכן חייו של נער זה מצד אחד ומתכנית הלימודים, דרכי ההוראה והנאי הלימוד המיוחדים מצד שני. פחרון בעיות אלה תובע הכשרה פדגוגית מיוחדת. על כן יש להוסיף על חכנית הלימודים הנהוגה בבתי-המדרס למורים גם דרכי הוראה וחנוך בבתי"ס לנ.ע. הוועדה סבורה שכן הנכון היה לקבוע מספר סטפנדיות לעבודות מחקר בשטח זה.

20) הוועדה מציעה לבדוק את האפשרות להכיר ספוס מיוחד של מורה-מדריך לפעולות חנוך שמחוץ לבתי"ס החקין, כגון - הוראה בבתי"ס ערב לנ.ע. פעולות הדרכה במועדונים לנוער, הנהלת קיסנות וכו'. הכשרת מורים מסוג זה תאפשר לרכז בבתי"ס לנ.ע. מורים מיוחדים שיזאו בעבודה זו את עיקר תפקידם ועבודתם המקצועית ולא עבודה ארעית או צדדית בלבד. יש לכוון לעבודה זו כוחות הוראה והדרכה מעולים ומסורים לתפקיד המיוחד הזה. ולא מורים שמסוים מה לא נקלטו ברשת החנוך החקינה של בתי"ס בקר.

21) כדי למשוך כוחות הוראה מעולים לסקטור זה של הפעולה החנוכית, מציעה הוועדה לקבוע דרגת מסכורת מיוחדת בעד העבודה אחה"צ ובערב, גבוהה מזו הנהוגה בבתי"ס של בקר, אולם לדעתה יש לבחון את האפשרות להתנות מתן תוספת זו ברציפות העבודה, בקביעותה ובמידה שהיא עבודתו היחידה שלה המורה.

22) הוועדה סבורה שיש להעדיף מנויים של מנהלים מיוחדים לבתי"ס לנ.ע. אולם יש לדאוג שהעובדים בהירות (הטמט והמנקים) ישמטו את שני המוסדות גם יחד.

23) הוועדה סבורה שיש לקיים פקוח מיוחד על בתי"ס לנ.ע. הבעיות החנוכיות המיוחדות שלהם, המבנה המיוחד ודרכי עבודתם מחייב אנשי חנוך מיוחדים לתפקיד זה.

יש לבחון את האפשרות של איחוד הפקות על בתי"ס לנ.ע. עם הפקות על החנוך המסלים.

X X X X X